

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

K. B. Holwerda

Naäman, het kind en de koning

(II)

2 Koningen 5 : 2-8.

Vorige keer gingen we na: welke plaats neemt deze melaatse generaal in in de strategie van de levende God? En in welk kader zet de schrijver van dit boek dat?

Vandaaruit kunnen we nu verder komen t.a.v. de manier waarop de HERE Naäman in Israël brengt. Want die is de herkenningsmelodie van de naam des HEREN. Een kind immers brengt door zijn woord van geloof zijn heer naar God. En nog niet eens zó maar een kind, maar een meisje dat uit Israël is gedeporteerd. Deportage was één van de straffen die God in zijn genadeverbond op verlating van Hem heeft gezet. Welnu, van zo'n straf is dit meisje slachtoffer geworden. Bij één van hun raids op Israël hebben de Arameeërs haar geroofd. Israël en Joram zijn blijkbaar buiten machte, effectief tegen dit onheil op te treden. Maar, hóezeer dan ook in ellende als gevolg van de afval van de HERE in haar land, dit meisje is niet afgefallen van de HERE. Zijn kennis is niet verloren gegaan bij ál Israëls kinderen! Zouden júist Gods grote en kleine kinderen in druk het meest werkelijk in Hem geloven? In ieder geval: uit de mond van dit kind grondvest God sterkte, om de vijand te doen verstommen (Ps. 8).

Zeker, u kunt op de woorden van dit slavinnetje wel afdingen. Theologisch is het natuurlijk onjuist om te zeggen, dat de profeet haar heer zou kunnen genezen. Echt kinderlijk, vindt u misschien. Nu, maar dan toch ook met de ongerepte absoluutheid van het kindergeloof. En 't is nog altijd zo dat wie niet wordt als de kinderen het Koninkrijk niet binnen kan gaan. Schriller tegenstelling dan in dit meisje is moeilijk te vinden: zij lijdt onder de zonde van de verlating van God; maar ze weet door haar geloof een heiden aan te steken om te gaan naar de man van God!

En het wordt nog sterker omdat Naäman niet zónder, maar met medeweten van zijn koning, Benhadad, vertrekt. Ongetwijfeld een heel offer voor Benhadad, niet maar in goud, maar vooral in prestige, om te moeten erkennen dat in Israël een God kan leven, die al wat Aram heeft overtreft. Doch ook Benhadad laat zich overtuigen. De sneeuwbal die het kindergeloof op gang heeft gebracht!

U zegt: echt heidens: een heel geschenk meegeven. Benhadad wil zo weinig mogelijk verplichtingen hebben. Bovendien doet hij in zijn brief alsof koning Joram zó maar over

God en zijn knecht Elisa beschikken kan. Echt heidens, welja. Maar zowel Naäman als Benhadad grijpen deze kans dan toch maar! Bovendien hebben ze van Joram c.s. kennelijk niet de indruk gekregen dat die anders met zijn God omspringt dan zij het doen met de hunne. Dat is tenslotte ook een vorm van verwereldlijking, dat de aramese koning in de houding van zijn vijand Joram niet meer kan voelen dat in Israël het koningschap anders geaard is dan onder de volken der landen, vanwege de HERE.

Doch nú komt de uitdaging neer op Joram, die in Israël toch gezalfde des HEREN had te zijn. En die toch érgens ook beweert dat hij de God des lands, de HERE, dienen wil. Als Naäman zijn opwachting maakt in Samaria, zit Joram onmiddellijk in zak en as. En je kunt dat heel goed begrijpen. Jorams verdenkingen zijn hoogst reëel, — tenminste in een werkelijkheid waarin aan God niet anders dan een godsdienstige rol is toebedeeld! De arameeërs waren geen lieverdjes. dat had Israël op allerlei wijze ondervonden. En in deze tijd van aramese superioriteit — Arams wagens, we zouden nu zeggen: zijn Panzerspitzen! — dreigt uiteraard het gevaar van provocatie. Een onmogelijke eis stellen in de politiek, en bij verwerping van die eis dreigen met oorlog. Nog eens: alles volkomen reëel, indien wordt afgezien van de God van Israël die toch uiteindelijk de Koning van zijn volk is en bij wie óók de defensie tegen de vijanden berust. En dát blijkt hier dan ook door Joram niet gezien! Wie God dient op zijne wijs, en beperkt tot een religieus terrein, die hééft als de nood aan de man komt geen God. Die kènt Hem niet. Maar de woorden waarin Joram dit uit, laten aan duidelijkheid helemaal niets te wensen over. 'Ben ik God', zo vraagt hij, 'dat deze een boodschap tot mij zendt om een man van zijn melaatheid te verlossen?' Bèn ik God, dat vraagt een man die de werkelijkheid niet meer kent. Want de uitdaging van Naäman aan Israël was niet of Joram God is maar of Joram God hééft! Ben ik God om te kunnen doden en levend maken. Neen, inderdaad, dat is Joram niet. Maar hij en niemand beter kan weten dat Israël een God hééft die doodt en doet herleven! Met de voorgeschiedenis van zijn geslacht, de dood van zijn vader en broer, het leven dat de HÉRE alleen in de recente geschiedenis bleek te kunnen geven, kon hij weten wie de God is die doodt en doet leven. En de kortsluiting komt dus bij de kóning, die geroepen is om door schade en schande wijs geworden, de levende God te dienen. Hij

vraagt of hij soms God is! Want de God die er is, kent hij niet.

En daarmee is er óók een schrille tegenstelling tussen de koning en het kind uit zijn volk. Het kind is gedeporteerd, maar schaamt zich onder het huiswerk niet voor God en zijn profeet. De koning is vrij, en heeft méér van de HERE ervaren dan ieder ander. Zijn geslacht draagt de littekens. De jongste historie van zijn volk is het bewijs dat Israël een vasthoudend, trouw God heeft, Heer van leven en dood. Maar hij mist de uitdaging. Wat hem betreft wordt Naäman bij de dichte kerkdeur afgescheept.

U vindt het misschien erg exemplarisch, maar ik zou willen vragen, hoe de Naämans dezer wereld ontvangen worden bij de deuren van de Kerk. Want het is zo klaar als een klontje dat de kinderen van deze wereld, in angst en onzekerheid en pijn om terecht te komen in een nieuwe, leefbare tijd, zónder meer een uitdaging stellen aan de gemeente van de levende God. Aan groten en kinderen. En als zij óf voor de problemen geen open oor en oog vinden, óf stuiten op een zó druk hoogten bouwen, en op een zó drukke broederstrijd over allerlei ondergeschikte zaken dat het eenvoudig aan hen niet toekomt, — wat zègt dat dan over die Kerk? Misschien komt het nooit in ons gezangboek terecht, maar dat 'Antwoord op alle vragen geeft ons Uw Woord, uitkomst in alle situaties geeft ons Uw Woord', — lééft dat nog in de Kerk? Zodra we denken dat van óns onmogelijke dingen worden verwacht, wordt het tijd om eens te gaan denken aan de Gód van Hem die meer is dan Elisa, en die onmogelijke dingen kán en wil doen door zijn Woord, via hen die zeggen daarvoor te willen staan. De uitdaging van de wereld doorlicht de waarachtigheid van het Kerk-zijn, óf de onwaarachtigheid!

Voor de dichte deur! Joram schijnt van zijn goddeloze verlegenheid geen geheim te hebben gemaakt. Elisa komt het te weten. En zijn boodschap aan de koning liegt er niet om. Neen, hij noemt hier niet zichzelf om zich te verhoovaardigen boven de koning. Dat is nu eenmaal niet de stijl van de werkelijke dienaar. Maar zoals zo vaak zet de profetie hier de dingen rècht. En redt de poverheid van een man als Joram; de poverheid die je werkelijkheid wordt als je God eruit gebannen hebt in de praktijk. Is de deur wat Joram betreft dicht? Is voor de gezalfde des Heren dit een onmogelijke situatie? Wel, als de geroepen dienaar van God in Israël dan niet beter weet, en de deur gesloten houdt, — wat Gód betreft staat de deur wel open. Elisa sneert, maar het is heel ernstig, een verwijt ook! Waarom hebt ge uw klederen gescheurd? Dat betekent: juist dán is er toch geen reden tot wanhoop, als een beroep wordt gedaan op de Gód van Israël? Elisa zegt: stuur hem maar naar mij, opdat hij wete dat er een profeet is in Israël. Durft Joram het niet aan: „op wagens, paarden en op helden zij onze vijand stout, wij zullen d'eer en grootheid melden van Gód die ons behoudt“, — dan neemt de man Gods het over. Want de heiden moet en mag weten dat er een God is in Israël die spreekt en die leeft. Die inderdaad doodt en doet leven. Zélf s als de man die daar de meeste ervaring mee hebben moest, dat niet meer wil zien!

Prof. dr. H. R. Rookmaaker

CULTUUR EN REVOLUTIE (II)

Wij leven in „1787”

**Wij moeten strijden tegen alle ontmenselijking,
alle technocratie,
die de mens opoffert als aan Moloch**

Toen Groen van Prinsterer zijn diep inzicht bewees door zijn boek „Ongeloof en Revolutie”, te noemen, bedoelde hij ermee dat de revolutie sinds de Verlichting meer is dan een hevige uitbarsting van onderdrukten tegen harde heersers. De revolutie is een geestesgesteldheid, waarin de werkelijkheid gerevolutioneerd wordt, uit zijn voegen gelicht, kapot geslagen.

Die geest hangt direkt samen met ongelooft — de mens wenst God niet meer te eren, wil zelf het heft in handen nemen en naar eigen inzicht orde op zaken stellen. De revolutie begon in de 18de eeuw ook niet direkt met geweld, maar veel eerder in het denken en in de discussies van de geleerden. De tijd van de Verlichting moge uit het oogpunt van de geschiedenis der wijsbegeerte heel moeilijk maar ook uiterst boeiend zijn, het ware zicht erop zijn we kwijt als we niet zien dat daar toen, in die vreedzame hoofden, het ongelooft groeide en daarmee de revolutie geboren werd. Nu, na ruim twee eeuwen, is de wereld omgezet naar hun patroon en zijn hun grondstellingen gemeengoed geworden.

Hun eerste droom van de mens die de wereld beheerst, werd werkelijkheid: zij kreeg gestalte in de technocratie, door Ginsburg als Moloch getypeerd¹⁾.

De droom bleek eerder een nachtmerrie te zijn. Hun tweede droom — ten diepste in strijd met de eerste — was die van de menselijke vrijheid. Hoe meer de verwezenlijking daarvan gefrustreerd werd, des te harder droomde de mens ervan. Dat was wel te begrijpen. De mens wil toch ergens mens in blijven, meer dan machine, meer dan dier. Hij zocht het in deze (humanistische) vrijheid.

MODERNE KUNST EN DE REVOLUTIE

De kunst kreeg reeds direkt, met de romantiek, de taak toegewezen uiting te geven aan die vrijheid, aan het typisch menselijke, aan die elementen die aan de natuurweenschappen ontgingen. Toch zien we, wat later in de 19e eeuw, een naturalistische kunst ontstaan, in de geest verwant aan het positivisme, die geestesrichting waarin aan de natuurwetenschappelijke instelling de voorrang werd gegeven. Daartegenover vinden we echter een andere kunst die, via realisme, impressionisme en neo-impressionisme, steeds feller zich verzette tegen die heersende stroming. Met name in het begin van deze eeuw maakte men zich in deze richting op om die technocratie met zijn ontmenselijking en vermachineren van mens en maatschappij in zijn demonische dodelijkheid te ontmaskeren. Op haar manier wilde zij de weg wijzen naar menselijke vrijheid en naar diepere werkelijkheidslagen. Die vrijheid en boven-natuurlijkheid lagen uit de aard der zaak buiten het gebied van de rationalistische natuur- en sociale wetenschappen: de kunst benadrukte daarom het irrationele, onuitzebare, en was fel anti-naturalistisch. Zo ontstond de moderne kunst.²⁾

De moderne kunst³⁾ mag soms vreemd lijken, en ook zijn, ze mag soms schier schoonheid en artistiekeit moedwillig vertrapen, men mag haar nooit verwijten dat zij zich niet gepassioneerd met onze tijd bezighoudt.⁴⁾ Het is niet dat zij de schoonheid niet kan maken, neen, zij wil het niet, kan het niet in diep-geestelijke zin, daar, zo schreeuwt zij ons toe:

**In deze tijd heeft wat men altijd noemde
Schoonheid, schoonheid haar gezicht
verbrand.**

**Zij troost niet meer de mensen
Zij troost de larven, de reptielen,**

**de ratten,
Maar de mens verschrikt zij
En treft hem met het besef
Een broodkruimel te zijn op de rok van
het universum.⁵⁾**

De moderne kunst heeft soms getracht boven deze wereld uit een geestelijk-abstracte burcht van transcendentale schoonheid te bouwen (Mondriaan), ze heeft soms diep in de poel der ellende en angst en zelfs misdadigheid der menselijke ziel gekeken (surrealisme), zij heeft soms gepoogd de mens zijn menselijkheid terug te geven door hem in vrije creativiteit te laten gaan (abstract-expressionisme, Appel). Hoe dan ook, zij heeft steeds getuigd van het absurde, verwordene, zinloze

en beangstigende van onze technocratische wereld, protesterende en vloekende. In de Dada-beweging werd dit alles tot een anarchistisch programma, waarin kunstenaars bereid waren alle kunst op te offeren in dienst van een nieuwe, „vrije” wereld. Uiteindelijk ging het deze mensen erom de wereld terug te winnen, de zuiverheid te herstellen, het verloren paradijs terug te veroveren.

Eén ding heeft m.i. de moderne kunst niet verstaan: dat zijzelf door en met haar werk geen oplossing bood, en dat zij veeleer bijdroeg tot het onleefbare en onschone en huiveringwekkende van deze tijd.

Door haar soms haarscherpe analyse van de wereld waarin wij leven, maar veel meer nog door haar alles overstemmend protest en de daaraan inhaerente oproep „er wat aan te gaan doen”, heeft ze de revolutie gepredikt. En die stem is gehoord. En verstaan. Het is geen toeval, dat de provobeweging in datzelfde Amsterdam ontstond, waar een van de beste musea van moderne kunst ter wereld stond en staat, en de hippie-beweging in San Fransisco, waar sinds de vijftiger jaren de dichters van de „beat-generation” zich vestigden en uitermate actief waren.

ANARCHISME

Maar genoeg hierover. Want we wilden laten zien, dat we ons niet moeten verbazen, niet alleen dat er een sterk anarchistische beweging is vandaag, maar evenmin dat bij deze groepen allerlei vormen van moderne kunst steeds een grote rol spelen: we denken aan de protestzangers, aan de beat-muziek — we citeerden reeds enkele malen iets van de Beatles om dat duidelijk te maken —, de happenings (ontstaan in het artiesten-milieu van New York), de moderne jazz, de moderne „klassieke” muziek, literatuur en poëzie, de moderne beeldende kunst en last but not least de moderne film.

Wat er in de laatste paar jaar veranderd is, is wel het feit dat het anarchistische nu openlijk gezegd en expliciet getoond wordt. In wezen was het al lang zo, maar nu moet men wel zijn oren en ogen dicht houden, wil men het niet opmerken. Als een voorbeeld uit vele willen we hier uit de catalogus van een recente tentoonstelling in het Stedelijk Museum te Amsterdam citeren:

„Ze viert feest (de geëxposeerde beelden, H.R.). Je kunt alleen maar goed feesten ten koste van een ander. En het is ten koste van ons, mijne heren, dat dit gebeurt. Ze trappen op onze buik, ons leger, onze moraal; ze bespringen onze filosofie, ze maken grand écart op ons vaderland. Verraadsters!”⁶⁾

De moderne kunst mag soms vreemd lijken, en ook zijn, ze mag soms schier schoonheid en artistiekeit moedwillig vertrapen, men mag haar nooit verwijten dat zij zich niet gepassioneerd met onze tijd bezig houdt.

Picasso: De vrouw met de hond (1953)

De cliché's werden ons welwillend afgestaan door drukkerij Libertas te Utrecht, waarvoor onze hartelijke dank.

Allen Ginsburg: Ontwaak. Sluit je aan bij de ondergrondse generatie.

Zo kunnen wij, samenvattend, zeggen dat de revolutionaire situatie vandaag ten dele opgeroepen is, en voor een ander deel bevorderd wordt door deze zeer creatieve en actieve moderne kunststromingen, en voorts ook — we gingen daarop in in ons eerste artikel — door de propaganda voor de verdovende middelen en de verkondiging van de Oosterse yoga: Dit alles hangt samen met het gemis aan een werkelijk geloofde, beleden en doorleefde basis voor waarden en normen, en met de werkelijkheid van de wereld waarin wij leven, resultaat van meer dan twee eeuwen revolutionaire actie. Men komt in opstand tegen deze wereld, omdat men de onleefbaarheid ervan inziet. Maar men denkt met een anarchistische revolutie alles weer goed te kunnen krijgen — alsof revolutie door revolutie te keren was. Men waant soms, dat, als men de maatschappelijke orde verandert, de mensen beter zullen worden — bijv. in het Nieuw-Babylonische paradijs van utopist Constant.

Deze tendenties worden versterkt, of ook in de kaart gespeeld door de werkelijke dreiging van een nucleaire oorlog, maar nog veel meer door de moderne communicatiemiddelen en de cultuurpolitiek. De moderne communicatiemiddelen zijn als zodanig niet slecht of „geïnfecteerd”, maar door ons steeds weer met de neus „op de feiten” te drukken, poli-

tieke en andere leiders van al te dichtbij te tonen, versterken zij de afkeer van de situatie. Daarbij komt dat radio, t.v. en pers bediend worden door journalisten die er steeds op uit zijn het nieuwste te tonen — ze moeten immers „creatief” zijn en „bij de tijd” — waardoor ze versnellend werken, de beweging „naar de geest dezer eeuw” ongewild — soms ook gewild — propageren en steunen.

En de cultuurpolitiek? Men ziet wel dat er een crisis is in het culturele leven, maar meent een bijdrage tot oplossing te geven door de creatieve krachten te helpen alleen al omdat ze iets nieuws brengen: juist omdat men zich niet wil mengen in het gebeuren, noch ook wil beoordelen — „kunst valt immers niet te beoordelen met morele maatstaven” —, bevordert men ongewild de revolutionaire krachten die juist hun centrum vinden in de kringen die artistiek creatief zijn. (Ter voorkoming van misverstand: wij menen niet dat in alle tijden kunst in het centrum stond, noch ook dat alle creativiteit zijn oorsprong vond of vindt in de revolutie).

Deze revolutie, anarchistisch van karakter, wordt gedragen door jonge mensen, studenten vaak, de komende intelligentia, voortkomend uit alle lagen der samenleving. Ze hebben de sympathie van vele ouderen — mensen die zich misschien geconformeerd hebben aan het burgerlijke, maar in hun hart die schreeu-

wende jongeren gelijk geven. Opvallend was bijv. hoe positief en sympathiek reportages over de hippie-beweging, b.v. in Time, gesteld waren.⁷⁾ Zij hebben geen leiders, hoewel dichters, kunstenaars, cultuurfilosofen, utopisten, hun wel de weg wijzen.⁸⁾ Politieke agitatoren kunnen gemakkelijk, als het te pas komt, de leidende posities gaan innemen, zoals ook reeds gebeurde bij de rassenenlusten in Amerika deze zomer.

Straks daarover meer.

„ONDERGRONDSE PERS”

Het is geen georganiseerde beweging, maar men organiseert heel veel: een „ondergrondse pers” (San Fransisco Oracle, International Times (Londen), OZ (Londen), Witte Krant (Amsterdam), enz. en vele sympathiserende bladen van Playboy tot Hitweek); men speelt het klaar in maart in San Fransisco te zeggen dat het fijn zou zijn als in de zomer overal in Europa Love-in's gehouden zouden worden, en ze dan ook te doen houden, terwijl via de populaire platen een geweldige propaganda wordt gevoerd. Het is dan ook juist wat opgemerkt wordt in de International Times dat „de nieuwe beweging... instinctief een goed begrip heeft voor de theorie der media van Mc Luhan, en die dan ook met groot voordeel uitbuit”.⁹⁾ En zij weet ook welbewust het gebrek aan weerstand bij de „Establishment” (de maatschappij met de daarin heersende groepen) te misbruiken door haar eigen anarchistische grondstelling aan hen voor te houden: „permissieveness”¹⁰⁾, alles maar goedvinden en nooit iets verbieden, en ingaan tegen paternaliseren — een term die uit deze gedachtenwereld komt. —

Wij willen nu pogen dit alles nog concreter te maken door een aantal citaten uit deze ondergrondse pers en haar satellieten te geven. Waarbij het erom gaat duidelijk te maken dat zij over revolutie denken, zich bewust zijn van hun revolutionaire activiteit.

Om het met hun woorden samen te vatten, dat „de nieuwe beweging langzaam, zorgeloos een andere maatschappij opbouwt, internationaal, zonder rassenscheiding, gelijke rechten voor alle sexen, met rust. Zij werkt met een ander begrip van tijd en ruimte. De wereld van de toekomst heeft wellicht geen klokken”.¹¹⁾

In een artikel in Hitweek getiteld „Anarchisme als dagtaak” lezen we:

„Er vindt een stille anarchistische revolutie plaats, die zich o.a. manifesteert in de vraag naar de plaats van het gezag. Je ziet die stille anarchistische revolutie ook in de Roomse kerk”.¹²⁾ Onder de titel „When the mode of the music changes the walls of the city shake” schrijft een Amerikaans student in de Londense International Times over de revolutie, waaruit we reeds eerder citeerden.¹³⁾ In OZ lezen we: „Niettegenstaande de veront-rustende tendentie tot „quietism”, hebben alle hippies *ipso facto* (vetzetting van OZ) een politieke houding — een van onverzettelijke oppositie tegen de „Establishment” die hen misdadigers blijft noemen omdat ze LSD en Marihuana nemen, en die hen haat, hoe dan ook, omdat ze er van houden met z'n negenen in een kamer drie in een bed te slapen, vrije sex schijnen te hebben en een geest vrij van geweten, en menen gezonde kinderen in vuile kleren op te kunnen voeden”.¹⁴⁾

In het speciale nummer van de Witte Krant (Amsterdam) no. 5 onder de grote kop Revolutie, staat een artikel onder de titel: „Revolutie dat is mensen die dansen op straat”, waarin ons wordt verteld dat de mensen dat bij de Franse Revolutie deden...¹⁵⁾ In de Village Voice (New York) lezen we: „... Jongens uit de middenstand verenig je tegen het systeem. Neem de wapens der rebellen op. Een baard, en de folksong, het gedicht en de lawaaijige kamer en de vervreemding... en de indentiteitscrisis.

Neem op de inwendige woede die niet gestild kan worden, de genoegdoeningen die niet genoten kunnen worden, en het plezier waarover niet gesproken kan worden... Je hebt niets te verliezen...”¹⁶⁾

In een artikel onder de titel „Boeddhisme en de komende revolutie” schrijft Gary Snyder (een van de leiders der hippies in San Fransisco) in de International Times:

„... handelen in de richting van de ware gemeenschap (sanha) van „al het zijnde”, betekent voor mij het ondersteunen van iedere culturele en economische revolutie die zich richt naar een vrije, internationale, klasse-loze wereld. Het betekent het gebruik van middelen als ongehoorzaamheid, hevige kritiek, protest, pacifisme, vrijwillige armoede, en zelfs wat geweld als het erop aankomt wat onverdraagzame roodnekken in toom te houden. Het betekent het ondersteunen van iedere vorm van niet-schadelijk individueel gedrag — het verdedigen van het recht van het individu verdovende middelen te gebruiken, kannibaal te zijn, polygaam, polyandrisch, of homoseksueel. Werelden van gedrag en gewoonte die sinds lang verdreven zijn uit het Joods-Kapitalistische-Christelijke-Marxistische Westen...”.¹⁵⁾

Er is deze zomer een congres in Londen geweest, onder de naam „Dialectics in Liberation” waar revolutionairen samenkwamen — Carmichael, Laing, Ginsburg, Goodman, Gerassi, e.d. Hierover kunt u o.a. lezen in het bovengenoemde nummer van de Witte Krant, waaruit we een regel citeren: „Over de noodzaak van (contra) geweld en haat als revolutionair uitgangspunt van de guerilla's leken de congresleden het in principe wel eens”.¹⁶⁾ Inderdaad is het opvallend hoe zelfs in Hitweek (evenals in OZ) Black Power en Flower Power als nauw verwant gezien worden.¹⁷⁾

UITBARSTING

Wat kunnen we verwachten? De atmosfeer is geladen. Het kan, om welke reden dan ook, tot een uitbarsting komen. Tot een echte revolutie, wereldwijd, allereerst in de centra. Natuurlijk zijn de hippies e.d. maar een kleine groep. Maar er zijn vele sympathisanten. Zelfs in christelijke kring.¹⁸⁾ Alle revoluties zijn het werk geweest van een kleine stoottroep.

Stel dat ze het lukt: „leve de anarchie, vrijheid, gelijkheid en broederschap!”. We kunnen in het in het begin geciteerde boek van Groen van Prinsterer lezen hoe het dan binnen korte tijd tot een dictatuur gekomen zal zijn.

Eén kenmerk ervan is zeker: zij zal fel anti-christelijk zijn. Of, de revolutie mislukt, en de burgerlijke krachten krijgen de touwtjes in handen. Dan krijgen we een andere min of meer fascistische dictatuur — zoals die nu reeds te vinden is in Griekenland, Argentinië, en, het scheelde weinig, in de Verenigde Staten (Goldwater).

Wat staat ons te doen? Drie dingen.

LEUGEN DOORZIEN

Ten eerste zullen we de leugen van al die geschriften vanuit de hoek der hippies of hoe ze ook genoemd mogen worden, moeten doorzien. Theoretisch is hun standpunt wel aanvechtbaar — en vol tegenstrijdigheden —, maar in vele opzichten lijkt het toch wel sympathiek. Zeker omdat ze zaken willen bestrijden die inderdaad op vele punten onverdedigbaar zijn.

Alleen, hun antwoord op de situatie deugt niet, en hun spreken is leugen. Leugen omdat verzwegen wordt de ellende van de venerische ziekte, die in hun centra als een vlek zich uitbreidt. Leugen omdat verzwegen wordt dat er vele gevallen bekend zijn waarbij mensen onder invloed van LSD of andere verdovende middelen moorden of zelfmoord gepleegd hebben.¹⁹⁾

Een tragisch geval werd enige weken geleden in Time vermeld. Verdovende middelen en al wat ermee samenhangt behoorden tot voor kort tot de onderwereld, tot de ellende van misdaad, corruptie, tot de wereld van menselijke ellende en geestelijke ondergang.²⁰⁾ Nu zouden diezelfde middelen ineens de wereld verbeteren. Wij moeten denken aan 2 Petr. 2: 18: „Vrijheid spiegelen zij hun voor, hoewel ze zelf slaven van het verderf zijn”. Leugen, omdat er zoveel jonge levens grondig geknakt zijn. „Drop out”, het klinkt goed, en is te begrijpen. Maar het resultaat is een groep losgeslagen vagebonden, verslaafd aan sex, aan „drugs”. Ongestraft kan men niet zo

leven. Reeds aan het einde van deze zomer was er het probleem deze jongeren weer in het gareel te krijgen. Maar ook al zal dat schijnbaar lukken, over een tiental jaren zitten ze in groten getale bij de psychiater. En hun kinderen? Het zal jaren duren, wellicht een halve eeuw, voor de laatste sporen van de ellende veroorzaakt door het hippie-leven van één zomer (als het daarbij bleef), in Amerika zowel als in Europa, uitgewist zijn.

Voorts lezen we haast nergens dat „drop out” alleen mogelijk is als de rest van de wereld doorwerkt. In een „panel” in San Francisco, waaraan Leary, Ginsburg, Snyder en Watts deelnamen, kwam dit wel even aan de orde, maar men liet de zaak onopgelost liggen. Dat wil zeggen dat men in feite uiteindelijk ervan uitging dat een grote meerderheid „gewoon” zou blijven, met het hippie-leven als mogelijkheid ernaast, in een stamverband.²¹⁾

Ten tweede moeten we deze dingen geestelijk verstaan. We moeten onderkennen dat in deze dingen woorden van de profeten vervuld worden. Paulus gaf een scherpe tekening van de mens der laatste tijden, en sprak over de mens der wetteloosheid — in 2 Thess. 2 en 2 Tim. 3 —. Laten we de tekenen der tijden onderkennen en opmerken dat vandaag de wetteloosheid geprekeet wordt: „Weet je dat ALLES kan, en ALLES mag? Niemand houdt je tegen”.²²⁾

STRIJDEN TEGEN ONTMENSELIJKING

Ten derde moeten we ons er diep rekenschap van geven dat we in al deze dingen hebben te strijden met geestelijke boosheden, met de geesten dezer eeuw (Ef. 6: 12) en ons realiseren dat ook ons politieke handelen daardoor gericht dient te worden. „Verbieden of het gezag handhaven” helpt hier weinig — het zal als fascistisch en burgerlijk gebrandmerkt worden, en slechts olie in het vuur gieten.

We zullen moeten strijden tegen alle ontmenselijking, alle technocratie, die economische waarden bovenaan zet en de mens opoffert als aan Moloch. We zullen waarlijk Anti-Revolutionair moeten zijn, strijden tegen de geest der revolutie in het voetspoor van Groen van Prinsterer. En we mogen tenslotte wel veel bidden dat God reformatie, een waarlijke geestelijke vernieuwing mag geven. Wederkeer tot de Heer. Bidden dat Hij ons zal willen en kunnen gebruiken om nog velen de weg terug tot Hem te wijzen. Wie meent, dat dit een vroom woordje achteraan is, heeft weinig van de culturele situatie verstaan.

Noten bij „Cultuur en Revolutie” (II) „Wij leven in '1787' ”

¹⁾ Zie noot 3 bij het eerste artikel.

²⁾ De hier ontwikkelde gedachten zijn allerm minst uitzonderlijk of origineel. Als een voorbeeld uit vele verwijzen we hier naar de pa-

ragrafen onder de titel: De kunst en de westerse revolutie, in H. Redeker. **De dagen der artistieke vertwijfeling**, Amsterdam 1950.

³⁾ Wij gebruiken de term moderne kunst voor de zeer sterke avant-garde beweging, van Picasso tot Appel, Vasarely en Rauschenberg. In onderscheid tot eigentijdse kunst in geheel andere geest geschapen, bijv. van Rouault of Jan Sluyters, affichekunst etc., die we samen-vattend 20e-eeuwse kunst zouden kunnen noemen.

⁴⁾ Vanuit een ander gezichtspunt heeft de auteur van dit artikel daarover geschreven in zijn inaugurele rede: **De kunstenaar een profet?**, Kok, Kampen 1965.

⁵⁾ Lucebert in 1952.

⁶⁾ Inleiding catalogus **Niki de Saint Phalle**, Catalogus no. 419, Stedelijk Museum Amsterdam, augustus-oktober 1967. Men zie ook **Museumjournaal**, serie 12 no. 7, 1967, waarin over de gebeurtenissen van deze zomer wordt gesproken.

⁷⁾ **Time**, July 7, 1967, p. 12 ff; nog uitvoeriger, en uit de aard der zaak sympathiserend, **Playboy**, The New Wave Makers, p. 130 ff. En het speciale Provo-nummer van **Delta**, X 3, Herfst 1967.

⁸⁾ Zie bijv. het nummer van **Randstad**, 11-12, 1966, dat een uitvoerig overzicht geeft van de artistieke activiteiten en hun achtergrond.

⁹⁾ Tom McGrath, **Hallucinations?**, **International Times**, March 13, 26, 1967, p. 4. Zie ook noot 8 van ons eerste artikel.

¹⁰⁾ Interview met Rudolf de Jong, in **Hitweek**, 27 april 1967, p. 5.

¹¹⁾ Zie noot 12 van ons eerste artikel.

¹²⁾ Warren Hinkles, **What makes Hippies happen on the psychedelic bus**, OZ 3, April 1967, p. 5.

¹³⁾ H. van Oortmerssen, **Gesprek met Paul Goodman**, **Witte Krant**, augustus 1967.

¹⁴⁾ Uit het in noot 1 van ons eerste artikel geciteerde stuk.

¹⁵⁾ Gary Snyder, **Buddhism and the coming revolution**, **International Times**, Febr. 13/26, 1967, p. 9.

¹⁶⁾ Redactioneel artikel in **Witte Krant**, aug. 1967, onder de titel 'Revolutie'. Ook **Hitweek** schreef erover, 4 augustus 1967.

¹⁷⁾ **Hitweek** van 4 augustus 1967, p. 2: **OZ** 7, oktober 1967: Michael X and the Flower Children.

¹⁸⁾ Zie **Christianity Today** XII, nov. 24, 1967, p. 192/3, reportages van vergaderingen van de National Council of Churches, Detroit, in oktober jl.

¹⁹⁾ Ook in het speciale LSD-nummer van **Maatstaf** 10/11, jan./febr. 1967 lezen we hier weinig of niets van.

²⁰⁾ David Wilkerson, **Twelve Angels from Hell**, Westwood, N.J., 1965, vertelt ons onverbloemd van deze wereld. In het licht van de mogelijke verlossing.

²¹⁾ **San Francisco Oracle** I, 7, 1967 (maart), p. 14 passim.

²²⁾ Simon Vinkenoog, **Loveletter**, in **Hitweek**, 18 augustus 1967, p. 7. Zie ook zijn **Vogelvrij**, Amsterdam 1967, b.v. p. 91: „Je bent geen slaaf! Er bestaat geen autoriteit...”

Kerkelijk Leven

GEHEIME ACTA

Aan de kerken zijn niet slechts de Acta van de generale synode van Amersfoort-West toegezonden, maar ook haar Handelingen. Vraagt u wat het verschil is? Naar de letter niets: 'Handelingen' is de vertaling van het latijnse woord 'Acta'. Dat men de nederlandse naam koos voor het boekwerk, dat die nederlandse naam voert, heeft zijn betekenis: deze Handelingen zijn de Geheime Acta of te wel de Acta van de besloten zittingen.

Voorzover ik weet was de synode van Kampen de eerste, die besloot hetgeen in zulke besloten zittingen verhandeld was óók aan de kerken toe te zenden. In art. 154 van haar Acta wordt vermeld dat de synode van de kerkeraad van Assen een brief ontving met de beste wensen voor haar welslagen, waarin deze kerkeraad voorts „het vertrouwen” heeft „uitgesproken, dat behalve de publieke acta ook die van de zittingen in comité-gene-

raal te zijner tijd de kerkeraad zullen bereik-

ken.”

En artikel 187 van de Acta vermeldt,

„dat besloten werd de notulen van alle in comité-generaal gehouden vergaderingen vertrouwelijk als niet-openbare notulen toe te zenden aan de kerkeraden.”

Dat is dunkt ons, een goed besluit geweest. Het kan nodig zijn dat een meerdere vergadering in comité vergadert, regels voor de gevallen waarin dit wel en waarin dit niet gebeuren moet zijn moeilijk op te stellen; maar het is billijk dat de kerken over hetgeen achter gesloten deuren werd verhandeld worden ingelicht.

Immers een meerdere vergadering is geen hoger kerkbestuur, helemaal geen bestuur, maar een vergadering van afgevaardigden, die slechts mogen handelen over hetgeen hun door hun zenders werd opgedragen en die

psalm 106

Uit de nieuwe berijming der Psalmen.

Looft nu den Heer, want Hij is goed,
die met zijn liefde ons ontmoet.
Zijn trouw houdt stand te allen tijde.
Wie prijst zijn daden woord voor woord?
Wie kan zijn heerlijkheid belijden?
Wie looft Hem zodat elk het hoort?

Gelukkig zijn die Hij geleidt,
die leven in gerechtigheid.
Gedenk mij naar uw welbehagen.
Dat ik met heel mijn volk U dien,
met hen van voorspoed mag gewagen,
de zegen van uw erfdeel zien.

Heer, wij zijn zondig, wij zijn boos,
als onze vaadren goddeloos,
die in Egypte U verachtten,
en voor uw wondren doof en blind,
U bij de Schelfzee niet gedachten,
uw gunsten sloegen in de wind.

Maar Hij heeft nochtans hen bevrijd.
Hij toonde hun zijn majesteit,
om zo zijn naam te doen verhogen.
Zijn dreigen dreef de zee uiteen,
en Israël ging op het droge
als door een vlakke steppe heen.

Hij hielp hen uit des vijands hand,
Hij brak de haat, de tegenstand,
ontketende 't geweld der golven,
en heeft Egypte's machtig heer
tot aan de laatste man bedolven.
Toen zongen zij zijn lof, zijn eer.

Hoe snel vergaten zij den Heer,
hoorden naar zijn bevel niet meer.
Begeerte had hun hart bevangen.
Zij tartten God in de woestijn.
Hij gaf hun toornig hun verlangen,
opdat het hun tot straf zou zijn.

Zij wilden naadren tot hun Heer,
zij eisten dat Aärons eer,
dat Mozes' ambt hun toe zou vallen.
De aarde spleet, het vuur verslond.
Dathan, Abiram, ja zij allen
verzwolgen zijn zij in de grond.

Zij hebben niet op God vertrouwd.
Zij maakten zich een kalf van goud,
een afgodsbeeld dat zij aanbaden.
Zij hebben voor een grazend beest
hun eer geruild, en God verraden
die steeds hun helper was geweest.

Hun helper, die vergaten zij,
die in Egypte hun nabij
geweest was in het huis der slaven,
hun door de Schelfzee had geleid.
Zij offerden een dier hun gaven,
alsof een kalf hen had bevrijd.

Toen sprak de Heer, in toorn ontbrand:
Ik roei hen uit met eigen hand.
Ontsteld trad Mozes tussen beide.
Hij smeekte: Spaar dit zondig volk
en blijf genadig ons geleiden,
ga, Heer, ons voor in vuur en wolk.

Het heerlijk land dat God hun wees,
versmaadden zij, verlamd door vrees.
Zij hokten in hun tenten samen,
zij die in ongeloof hun lot
aldus in eigen handen namen,
niet hoorden naar den Heer, hun God.

Toen straft, aan 't eind van zijn geduld,
de Heer hun mateloze schuld.
Hij hief zijn hand om te verderven.
Hij zwoer hun dood in de woestijn,
en dat hun kinderen zouden zwerfen
en balling in den vreemde zijn.

Zij hebben roekeloos hun lot
verbonden aan een vreemde god,
waarbij zij dodenoffers aten.
Hij, door hun hoon getergd, besloot
het onheil op hen los te laten.
Hij sloeg hen met verderf en dood.

Te rechter tijd hield Pinehas,
die Gods getrouwe priester was,
een strafgericht in naam des Heren,
Hij heeft Gods toorn tot rust gebracht.
Hem zal men als rechtvaardig eren,
hem en zijn hele nageslacht.

Zij liepen Mozes achterna
met bittre klacht bij Meriba.
Om water was het hun begonnen.
En hij, in driftig ongeduld,
sprak woorden, dwaas en onbezonnen.
Zo werd hij schuldig door hun schuld.

Zij hebben Gods bevel veracht,
de heidenen niet omgebracht,
zij stonden voor hun invloed open.
Door eigen schuld is Israël
toen blindlings in de val gelopen
van het verdwaasd afgodisch spel.

Zij hadden voor 't gewaande heil
hun zonen en hun dochters veil,
die moesten voor hun goden sterven:
zij deinsden niet terug om snood
het land met bloedschuld te verderven
en te ontwijden door hun dood.

Hoe dikwijls heeft, met schuld bedekt,
dit volk des Heren toorn verwekt.
Hoe dikwijls moest Hij hen kastijden.
Hij gaf hen in des vijands macht,
maar telkens kwam Hij hen bevrijden,
daar Hij aan zijn verbond gedacht.

Zij tartten steeds weer Gods geduld.
Zij zonken weg in eigen schuld.
Hun haters sloegen diepe wonden.
Zij werden eeuwenlang gekweld
en in de ballingschap gezonden,
ten prooi aan wreedheid en geweld.

Zij klaagden eindelijk God hun nood,
die in zijn liefde wondergroot
hen aanzag, met hun lot bewogen.
Hij maakte, trouw aan zijn verbond,
dat Isrel zelfs in 's vijands ogen
in 't vreemde land genade vond.

Verlos ons, Here, onze God,
verhef uw aanschijn, wend ons lot,
verzamel ons uit alle streken,
opdat wij eenmaal allen saam
van de vervulling mogen spreken,
lof brengen aan uw heilige naam.

Geprezen zij de HEER die leeft,
die Israël verkoren heeft.
Hij brengt straks heel zijn volk tezamen.
Gezegend zij zijn trouw beleid.
Zegge-al het volk nu: Amen, amen.
Loof Hem in alle eeuwigheid.

daarvan ook aan de kerken, die hen afvaardigden, rekenschap schuldig zijn.

Zo ontvingen de kerkeraden dan ook de (geheime) Handelingen der jongste synode.

Het is ditmaal een lijk geval: 87 bladzijden druks in het formaat van de Acta. Het is alles met bijzondere veiligheidsmaatregelen omgeven. Boven elke bladzijde staat: VERTROUWELIJK — niet voor publicatie bestemd. Dat is zo iets als TOP SECRET, Ten Hoogste Geheim.

Dat geeft stof tot nadenken.

Deze Top-geheimen komen onder ogen van pak weg ruim 300 kerkeraden en kunnen dus gelezen worden door, laat ons zeggen 4500 predikanten, ouderlingen en diakenen. Het aantal belijdende leden onzer kerken bedraagt plm. 56.000, zodat één op de 12 à 13 belijdende leden de Topgeheimen kan weten.

De synode heeft publicatie verboden.

Met welk recht?

Sinds wanneer leggen de knechten aan hun lastgevers, aan wie zij rapport uitbrengen, geheimhouding op?

En wat is dat: „niet voor publicatie bestemd”?

Betekent dat, dat het in geen enkele kerkbode mag? Of dat ook een kerkeraad niet uit deze (geheime) Handelingen mag citeren op een gemeentevergadering? En als een kerke-

raad dat toch doet, wie handhaaft dan de orde en wie 'straft' dan de overtreding?

Strikt genomen „mag” niet eens verteld worden welke onderwerpen in deze Handelingen voorkomen. Want ook boven het Register op bladzijde 89 staat: VERTROUWELIJK — niet voor publicatie bestemd.

Nu geven we terstond toe, dat er op kerkelijke vergaderingen wel eens in comité moet vergaderd worden. Zo bijvoorbeeld in zaken van opzicht en tucht, die op de kerkeraad dienen. Wanneer op de kerkeraad rapporten van huisbezoek worden uitgebracht dient reeds de grootste soberheid te worden betracht. In de regel zal het voldoende zijn wanneer de ouderlingen mededelen dat het bezoek gebracht is. Maar huisbezoek draagt een uiteraard vertrouwelijk karakter. De broeders en zusters moeten zich op het huisbezoek vrij kunnen uitspreken. Zelfs over intieme aangelegenheden. De ouderlingen hebben dan de taak goede raad te geven, te vertroosten, te vermanen, terecht te helpen, en... voorts in alle talen te zwijgen. Want de ouderlingen brengen huisbezoek, niet de kerkeraad. Hetzelfde geldt van de bezoeken van de predikant. Hij behoort het vertrouwen, dat hem door broeders en zusters geschonken

wordt, niet te beschamen. Hij is niet alleen niet verplicht van de door hem gebrachte bezoeken of aan hem gebrachte bezoeken aan de kerkeraad te rapporteren, het is hem zelfs verboden te spreken met anderen, ook met mede-ouderlingen over wat hem werd toevertrouwd. Dat behoort bij hem veilig te zijn als een biechtgeheim. Want zijn werk als herder der gemeente doet hij niet als kerkeraadslid, maar als herder van Christus. Voor wat hij in gesprekken met gemeentelieden geeft aan raad, hulp, vertroosting, vermaning, terechtwijzing, is hij, evenals trouwens elke andere ouderling, niet verantwoording schuldig aan de kerkeraad, maar aan de Here. Maar als het gebeurt, dat b.v. wegens hardnekkige verwerping van de vermaning een zaak van deze aard aan de kerkeraad moet worden voorgelegd, dan past ook daar zwijgzaamheid totdat het eventueel zo ver komt dat de hele gemeente er in moet gekend worden.

En zo kan comité-generaal ook nodig zijn wanneer dergelijke zaken op meerdere vergaderingen komen.

Bijvoorbeeld, wanneer de synode een hoogleraar of lector moet benoemen of ontslaan of over moeilijkheden of dergelijke met een lector of hoogleraar moet oordelen. Ieder zal

kunnen verstaan, dat een synode dan in besloten zitting de zaak bespreekt. Niet omdat wat ter synode verhandeld wordt geen daglicht mag zien, maar de leden der synode moeten zich vrij kunnen uitspreken en ook de 'beklaagden' als de synode hen wenst te horen of zij wensen gehoord te worden. Maar als de synode tot uitspraken en besluiten gekomen is dan horen die niet in (geheime) Handelingen, maar in publieke Acta.

Dan zijn er nog andere zaken, die ter synode dienen. Elke generale synode heeft het rapport van de penningmeester van haar voorganger goed te keuren. Het financieel verslag van de synode van Rotterdam-Delfshaven heeft blijkens artikel 274 van de (openbare) Acta te Amersfoort-W. gediend en de penningmeester is gedéchargeerd. Maar in deze (openbare) Acta zoekt men vergeefs naar het verslag van de kosten van de Delfshavense synode. Mogen alleen kerkeradsleden b.v. uit de (geheime) Handelingen weten hoe laag of hoe exorbitant hoog die geweest zijn en mogen de broeders en zusters dat niet weten? Mogen zij niet weten dat de kosten van zo'n synode zo langzamerhand gaan in de richting van een gulden per ziel?

—o—

Wat ons bij dit alles het meest belang inboezemt is dat al deze kerkorganisatorische zaken volkomen in strijd zijn met de mondigheid van de kerkgemeente en met de eenvoud van de nieuwtestamentische kerk. Leert ons dat het Woord Gods van het nieuwe verbond? Daar lezen we van gemeenten, door de apos-

telen gesticht, mondige kerken en ten opzichte van elkander organisatorisch gezien vrije kerken, die echte Geestelijke gemeenschap oefenden. Toen de kerk van Jeruzalem verarmd was werd van alle kanten door andere, ook niet zo rijke gemeenten hulp geboden. En hoever de afstanden ook waren en hoe gebrekkig de reisgelegenheden, de post ook, ze kenden elkaar. Let er maar eens op van hoeveel mensen aan hoeveel mensen de apostel Paulus de groeten doet! Meerdere vergaderingen waren er niet, geen classes, geen synoden. De Here Jezus Christus heeft ook in zijn brieven aan de zeven gemeenten in Asia (Openb. 2 en 3) die gemeenten niet opgewekt dat te doen „tot onderlinge hulp en bijstand”. Stel je ook voor dat de broeders uit Laodicéa op de classis gekomen waren! Toch werd er waarlijk wel toegezien op de leer. Niet met behulp van classes en synoden, maar de gemeenten zèlf beproefden de geesten of ze uit God waren. 1 Joh. 4:1 „De uitverkoren Vrouw” (een gemeente, welke naam om de vervolgingen niet werd genoemd?) moest zelf toezien zich niet te laten verleiden door leraars, die loochenden dat Jezus Christus „in het vlees gekomen is”. II Joh. vs. 7. Wanneer „een andere leer” gebracht werd, moest de gemeente die afwijzen.

Het is opvallend, dat „het ambt aller gelovigen” onder ons blijkbaar alleen op de propen komt, wanneer er moet afgescheiden worden, gedoleerd, vrijgemaakt of wanneer „de ontrouwe ambtsdienst” van de opzieners der gemeente moet worden vaarwel gezegd — doch dat deze zelfde gelovigen niet eens mogen weten dat synoden tegenwoordig bijna een ton, f 100.000,— kosten.

m.h.o. op de gemeenschappen van Wederdopers het woord kerk of gemeente, maar dan in vlottend spraakgebruik, in **oneigenlijke** zin, zoals ze ook wel spraken van de Turkse kerk. Daarom hebben ze de „kerken” der Wederdopers ook niet de valse kerk genoemd. Die naam kenden ze het liefst de Roomse Kerk toe, die gerekend naar haar oorsprong daarvoor in aanmerking kwam. Eens wás ze kerk in eigenlijke zin. Maar de Wederdopers, die hebben iets gans nieuws gebrouwen; de beginselen hunner kerken en secten zijn voor niet veel meer dan dertig jaar begonnen, schrijft De Brès.

De Gereformeerden, die ook de Wederdopers tot hun kerk riepen, riepen daarmee de Wederdopers niet op zich van **een** kerk van Christus af te scheiden, omdat de Doperse gemeenten geen waerachtighe Ghemeynthe waren.

G. Janssen

En dat was aan de orde: of je je mag afscheiden van de **ware** kerk, van de kerk van Christus. Aan de orde was, dat het niet naar de belijdenis is je af te scheiden van de kerk, die terecht ware kerk geheten is, zonder dat je durft te verklaren dat ze die naam **niet meer** terecht draagt.

De belijdenis zegt: dat mag niet.

Prof. Doekes zegt: dat mag wel.

De confessie leert deze regel niet, schrijft hij.

Naar de letter heeft hij nog gelijk ook, want zó geformuleerd: je mag je alleen van de kerk afscheiden als je overtuigd bent dat ze vals is geworden, staat nergens te lezen. Maar zakelijk staat het er wel. En heel duidelijk ook. Onweersprekelijk duidelijk en alle misverstanden uitsluitend. Nl. in het slot van art. 28 N.G.B. Daar staat te lezen: „Daarom, al degenen, **die zich van haar afscheiden** of niet daar bijvoegen, die doen **tegen de ordinantie Gods**”. Dit: haar, is de ware kerk. Vera illa Ecclesia, zegt de Latijnse tekst er uitdrukkelijk bij.

Afscheiding van de ware kerk is ongeoorloofd, zegt de belijdenis. Daarom is afscheiding van de kerk alleen geoorloofd als zij **vals** geworden is; geen ware kerk meer is. Daarom konden de Gereformeerden de Dopersen ook tot afscheiding oproepen van hun gemeenten. Laten we aannemen dat zij voor die gemeenten niet het woord valse kerk gebruikten — dat is ten slotte een technische kwestie van naamgeving — zij waren er diep van overtuigd dat deze Doperse gemeenten geen waerachtighe Ghemeynthe Christi waren, om met De Brès te spreken.

Prof. Doekes moet ons niet met schijnproblemen of spiegelgevechten ophouden.

DE GEREFORMEERDEN OVER DE DOPERSEN

Het is overigens wel de moeite waard nog iets op te merken over het oordeel van de Gereformeerden over de Dopersen en hun gemeenten.

Prof. Doekes schrijft daar wel wat ál te vriendelijk over. Aldus: „Doperse voorgangers gaven door hun prediking en hun ideeën in veel gevallen (!) een verkeerde invloed (!) uit op hun volgelingen (enkele voorbeelden daarvan noemt de Belijdenis in art. 36, en ook in art. 34 en 18). Daarom (!) hebben de gereformeerden tegen deze beweging gewaarschuwd”.

Dit is nog al vergoelijkend, zeer zacht gesproken, waarom prof. Doekes er blijkbaar aan toevoegt, dat hij niet wil beweren, dat de Doperse sectevorming niets te maken had met de ontwikkeling (!) van de valse kerk in deze wereld. Maar de naam „valse kerk” werd in de eeuw der Reformatie en ook daarna voornamelijk (!) toegepast op de Roomse Kerk.

Calvijn heeft wel het een en ander over de Dopersen opgemerkt. Hij strijdt dan maar niet tegen bepaalde **ideeën** waardoor de Doperse leraars een verkeerde **invloed** op hun volgelingen hadden om **daarom**, zoals prof. Doekes schrijft, tegen deze beweging te waar-

Prof. Doekes over afscheiding

(II)

In verschillende artikelen in het Kerkblad voor Overijssel, Gelderland en Utrecht verdedigt prof. Doekes dat afscheiding van de kerk geoorloofd is ook zonder dat men van valse kerk durft te spreken en dat men zich voor het tegendeel niet op de belijdenis kan beroepen. Onze Confessie leert de regel niet, dat afscheiding alleen geoorloofd is wanneer men durft te verklaren: deze gemeente is een valse kerk.

DE METHODE VAN PROF. DOEKES

De hoogleraar volgt voor het verdedigen van zijn mening de volgende weg: De belijdenis heeft in haar spreken over art. 29 N.G.B. wel niet louter betrekking op de Roomse Kerk uit de dagen van haar opstelling, maar wel is het zo, dat de lezers van art. 29 de Roomse Kerk ten voeten uit getekend voor zich zagen staan.

Echter, aldus de hoogleraar, met de schets van de valse kerk heeft De Brès volgens ds. Vonk de Dopersen niet bedoeld. Prof. Doekes memoreert de argumenten van ds. Vonk voor deze stelling en concludeert, zonder in deze vraag zelf een beslissing te nemen: het zal uiterst moeilijk zijn of zelfs onmogelijk om te bewijzen dat De Brès en Calvijn en de Gereformeerde Kerken in die dagen aan de gelovigen in de Doperse gemeente de eis gesteld hebben, dat zij die gemeente enkel en alleen mochten verlaten in de overtuiging: deze gemeenschap is een valse kerk.

Wel keerden zij zich met kracht tegen de Dopersen en hebben zij Gods kinderen opgeroepen die vergaderingen te verlaten en zich bij de ware kerk te voegen. Want de Doperse voorgangers oefenden door hun prediking en hun ideeën in veel gevallen een verkeerde invloed uit op hun volgelingen.

Prof. Doekes wil niet beweren dat de Doperse sectevorming niets te maken had met de ontwikkeling van de valse kerk in deze wereld, maar de naam „valse kerk” werd in de eeuw der Reformatie en ook daarna voornamelijk toegepast op de Roomse Kerk.

De conclusie van prof. Doekes is: „Van een tyrannie gereformeerde regel „afscheiding is alleen geoorloofd van de valse kerk” heb-

ben de gereformeerden blijkbaar niet willen weten.”

Ik sprak in het kopje boven dit onderdeel van de methode van prof. Doekes. Die is nu wel duidelijk. Hij zoekt de stelling te ondergraven dat afscheiding alleen geoorloofd is wanneer er, naar je overtuiging, van valse kerk gesproken kan worden. Maar dat is niet juist, zegt hij, want de gelovigen in sectarische kringen werden in de Reformatie-tijd óók opgeroepen tot afscheiding, terwijl hun gemeenten toch niet door de Gereformeerden valse kerk genoemd werden. Conclusie: je kunt je dus ook wel afscheiden zonder van valse kerk te spreken.

Maar hier zit een verborgen fout in de redenering. Want in het geding, dat ons bezig houdt, had het woord afscheiding een bepaalde betekenis, nl. afscheiding van de kerk. Daarvan mag je je volgens de belijdenis alleen afscheiden als ze vals geworden is, zo is door mij en anderen betoogd. Daarbij lag heel het probleem van de secte buiten het gezichtsveld. Het ging immers niet om afscheiding van een Pinkstergroep, maar van de kerk.

Daarom is het verhaal van prof. Doekes over de Wederdopers niet ter zake. Deze werden ook opgeroepen om zich tot de ware kerk te voegen en dus zich af te scheiden van hun gemeenschap. En het zal wel waar zijn dat Calvijn en de Gereformeerden deze gemeenschappen geen valse kerk noemden, maar dat zegt in het huidig geding niets, en dat betekent nog niet dat je je wel afscheiden mag van de kerk van Christus, zonder dat je haar voor vals geworden durft te verklaren. Want de Gereformeerden beschouwden de Wederdopers niet als kerk. Wel gebruiken ze soms

schuwen. Maar hij waarschuwt tegen hen omdat zij de kerk en haar rechte vergadering en opbouw tegenstaan.

De Donatisten hebben zich door een goddeloze scheuring van de kudde van Christus afgescheiden, schrijft Calvijn. Inst. IV, 12. „Gelijk tegenwoordig de Wederdopers doen, die, daar ze geen enkele vergadering erkennen als de kerk van Christus, tenzij ze door een volmaaktheid als der engelen in alle opzichten uitmunt, onder het voorwendsel van hun ijver alle opbouw verijdelen.” En van alle ketterijen en secten schrijft Calvijn, dat zij behoren tot het rijk van de anti-christ, Inst. IV, VII, 25. Onder de secten vallen bij hem zeker ook de Wederdopers.

Menselijke ideeën, waarvan de verkeerde invloed uitgaat?

Wie zich van Christus' lichaam afscheiden om een secte apart te maken, moeten geen zaligheid verwachten, zolang zij in een dergelijke scheiding (en division) blijven.

Het gaat Calvijn in zijn afwijzing van de Wederdopers om de vergadering van de kerk, niet om wat ideeën, die afgewezen moeten worden.

De Brès noemde ik reeds.

De generale synode van Middelburg had te maken met de vraag of het niet goed was om ketterijen (niet maar ideeën, maar ketterijen) te weren, bij der hogher Overheyt consent, een gesprek tegen de Papisten, Weder-Dopers en andere dwaalgeesten te houden.

De Gereformeerden zagen in de Wederdopse beweging een groot gevaar. Door hun conventikelen werd de loop des evangelies grootelyck verhindert (Reitsma en v. Veen, Acta I, 135). De acta spreken herhaaldelijk over deze secte, over haar valse leer; de Dopersen worden met de ketters op één lijn gesteld of in één adem genoemd.

NOGMAALS: DE VALSE KERK

Het is waar, geloof ik, dat de belijdenis in art. 29 de valse kerk concreet tekent, zodat voor de lezers de Roomse Kerk in heel haar toenmaals verschrikkelijke gedaante oprees, dronken van het bloed der heiligen. En het is waar, dat bijv. de Wederdopers de Gereformeerden niet vervolgden. Ze hadden daar ook niet de gelegenheid toe. Maar of zij daarom niet ook vallen onder het **begrip** van valse kerk, dat staat nog te bezien. De concrete tekening van de valse kerk met de trekken van de toenmalige Roomse Kerk moet ons niet op een dwaalspoor brengen. De Nederlandse Geloofsbelijdenis is niet een wetenschappelijk geschrift, maar spreekt praktisch, meermalen situatief en wil werven.

In het begin van art. 29 lezen we, dat alle secten, die heden ten dage (!) in de wereld zijn, zich met de naam der Kerk **bedekken**; dat zij zeggen dat zij de Kerk zijn. Ten onrechte evenwel, zegt de belijdenis. Daarom concludeert dr. F. L. Bos: „Het begrip „secte” is dan ook volkomen ident met „valse kerk” oftewel „namaak-kerk”. Er zijn dus naar onze Belijdenis vele vergaderingen, die, hoe ook onderling verschillend, hierin eens zijn, dat zij alle zich met de naam „kerk” valselyk bedekken. Al die secten zijn manifestaties, verschijningsvormen van „de” valse kerk, het namaakwerk van Satan, waaronder hij de gelovigen in het vervullen van hun roeping om zich bij de kerk te voegen, op het valse spoor wil leiden en verstrikken” (geciteerd bij Polman, Onze Nederlandsche Geloofsbelijdenis, 313).

—o—

Prof. Doekes schrijft ter ondersteuning van zijn gevoelen dat het hem niet bekend is dat in de tijd van de Remonstranten de Contra-Remonstranten, als ze elders kerken, die gemeenten, met wie ze niet meer vergaderden, valse kerken noemden.

Allicht niet.

Men leefde algemeen in afwachting van de beslissingen van een generale synode. De verhindering door de Overheid om in sommige provincies particuliere synodes te houden en haar verhindering gedurende jaren om een generale synode te houden waren de oorzaak ervan, dat men in een dwangpositie leefde, die tot bijzondere maatregelen soms noopte. Het kerkelijke leven kon niet normaal functioneren. Alles wat men deed, droeg een voorlopig karakter. In zulk een situatie kan men niet verwachten dat het woord valse kerk valt.

Bovendien richtte men zich van Contra-Re-

monstrantse zijde met name tegen de Remonstrantse leraars, die zich met steun der Overheid staande hielden. En over deze mannen hun leer velde men een niet mals oordeel.

HET GROTE GEVAAR

Hiermee is meteen de overgang gemaakt naar de huidige tijd.

Op het openblik is er geen verhindering van Overheidswege voor het normaal functioneren van het kerkelijke leven en evenmin voor het normale procederen.

Maar wat zien we vandaag?

Men scheidt zich af; men verlaat een ontrouw geheten kerkeraad, zonder de kerkelijke weg bewandeld te hebben; zonder het oordeel en de hulp van meerdere vergaderingen ingeroepen te hebben. Die mogen alleen nadien de gesepareerden als wettige kerk erkennen.

Prof. Doekes schrijft dat er in een gemeente een worsteling kan ontstaan. Sommige gemeenteleden spreken bezorgd over de verkeerde koers in het kerkleven. Ze spreken er over met de ambtsdragers. In de kerkeraad wordt er ook over gesproken. Maar als de meerderheid van de kerkeraad zich doof houdt voor deze klachten en de engel der gemeente zich door dezelfde geest laat leiden, komt er dan niet een moment waarop trouwe ambtsdragers en gelovigen zullen moeten zeggen: weg van hier, want wij vrezen de toorn van het Lam?

Het woord „koers” treft hier.

Wat wat is dat in het kerkelijke leven: de koers?

Het is een vrijwel ongrijpbaar begrip.

Als er van koers gesproken kan worden, dan moet deze bepaald worden door de Schrift en de daarop rustende belijdenis. Is de koers verkeerd, dan moet er concrete afwijking van Schrift en belijdenis zijn: ketterij of valse leer.

Alleen zo komen we op vaste grond te staan.

En wat moet er gebeuren, als iets dergelijks zich voordoet?

Dan moet men niet heengaan, maar van die afwijking terugroepen en als het een ernstige zaak is, procederen. Procederen in de kerkelijke weg: met wel omschreven aanklachten. Ik wil nog wel eens zien welke meerdere vergadering daarvoor doof zou zijn. En mocht dat met een classis nog het geval zijn, dan is er nog een particuliere synode. En ten slotte nog een generale synode.

Men kan dan rustig een gemeente, die ketterij handhaaft, ketters laat begaan, verlaten. Dan, maar niet eerder. Een kerk, die voor de ketterij kiest, vergadert niet met Christus. Zij is vals geworden.

Maar de koers... ???

In wat voor subjectivistisch vaarwater komen we hier terecht?

—o—

Het is nog erger.

Er wordt met de kerk gebroken, ook als er géén klachten zijn in eigen plaatselijk kerkelijk leven. Geen enkele klacht tegen de predikant. Geen enkele klacht tegen ouderlingen of diakenen. Maar omdat een predikant en een kerkeraad ondertekenaars van de Open Brief niet willen verwerpen. Niet omdat ze het met de inhoud van deze brief eens zijn, ze hebben er zelf wellicht vele bezwaren tegen. Maar ze vinden er toch geen ketterij in. Wat ze miserabel vinden, achten ze nog niet altijd censurabel. Ook dan wordt gescheurd. Vanwege de koers — die onbegrijpelijke koers. Of omdat ze een ondertekenaar van de Open Brief op hun classis toelaten...

En prof. Doekes protesteert niet.

Hij begunstigt door zijn schrijven zulke verscheuring. Hij preekte in de groep, die zich afscheidde, zonder ooit een bezwaarschrift bij de classis in te dienen, om na die afscheiding zich bij die classis aan te dienen als de wettige kerk, met verzoek om opgenomen te worden in het classicaal verband.

En prof. Doekes wist deze dingen.

Het was hem gezegd!

Zo schrijft nu en handelt een hoogleraar van de School der Kerken.

Wie zou niet wenen?

¹⁾ Vgl. o.a. Reitsma en Van Veen, Acta, 2e deel, pag. 37. Men weigerde de Remonstranten wél broeders te noemen. Syn zy voor onze broeders te kennen, so is het gantsche disput ruyt. !!!

BOEKBESPREKING

Ons kind leeft morgen door W. Meijer.
Uitg. Oosterbaan en Le Cointre, Goes.

We mogen beginnen met onze verontschuldiging aan het adres van de schrijver en van de uitgeefster dat we de bespreking van dit boek zo lang hebben laten wachten. Opzet was daarbij niet in het spel, het boek is eenvoudig blijven liggen.

In een „Aan de lezers” verantwoordt de schrijver het ontstaan van dit boek. Het eerste deel (als we het goed hebben begrepen hfdst. 1-3) is oude kost: gebundelde referaten en artikelen. Het tweede deel bestaat ook uit herdrukken van artikelen, die geschreven werden na bezoek aan Bazel, Genève, Heidelberg, Dordrecht, steden „die in de zestiende en zeventiende eeuw grote betekenis hebben gehad in verband met het ontstaan van de Belijdenisgeschriften der Kerk en het Onderwijs in de Christelijke godsdienst.”

Op dit „Aan de lezers” volgt dan nog een „Proloog”. Daarin blijkt dat de schrijver het te kwaad heeft met de rock-and-roll van de internationale jazzmuziek, de socialistische heilstaat, de dirigistische (hij bedoelt waarschijnlijk de gedirigeerde) samenleving met haar alles omvattende samenleving; het sollen met de kerkelijke belijdenis, het bagatelliseren van kerkelijke vonnissen; kerkelijke leeruitspraken, die niet meer gedekt worden door het „zo zegt de Here”, de verwarring van het bedienen van de sleutelmacht en ordehandhaving (het wordt niet duidelijk of de auteur bij de twee laatste boze zaken slechts aan 1944 of ook aan 1967 binnen de vrijgemaakte kerken gedacht heeft), hij heeft zijn zorg over Karl Barth en de Wereldraad, met het relativisme, het materialisme, het gemengde huwelijk, de verwildering van de jeugd. Hij confronteert ons met de auto als luxe paard, de radio en de buitenlandse reizen, die voor de kerkelijke financiën, de zending en de uitbouw van het Gereformeerde onderwijs een steeds grotere bedreiging vormen. Het is niet duidelijk of hij daarbij ook het oog heeft op de buitenlandse reizen van de Gereformeerde reisvereniging. En ik moest er aan denken hoe de schrijver de helft van dit boek besteedt aan impressies van buitenlandse reizen: niet ieder is zo gelukkig de reiskosten er uit te kunnen halen door het schrijven van en het doen bundelen van dergelijke reisverhalen. Voorts heeft hij critiek op de N.C.R.(adio) Vereniging.

We kunnen de zorg van de schrijver over dit alles tenvolle verstaan. En zijn het boek gaan lezen in de stellige verwachting dat we nu met name met het oog op de kerkjeugd, geholpen zouden worden, en onderwijzing uit de Schriften zouden ontvangen hoe wij onze kinderen moeten leren in deze nieuwe tijd met het oude evangelie te leven. Want dat is nodig, dat zij als mensen van deze twintigste eeuw, midden in deze tijd hun pad zuiver zullen houden. Op en top mensen van deze tijd, die de tijd onderkennen en op en top christen.

Lezing en herlezing van dit boek heeft ons precies op het punt dat „ons kind morgen leeft” teleurgesteld. Schriftuurlijke onderwijzing in de zin van onderwijzing uit de Schrift wordt ons niet geboden. Het geheel wordt beheerst door — overigens begrijpelijke — angst, door afweer, en al moraliserend en zuchtend gaat de schrijver zijn weg. Al de onderwerpen en themata die onder ons doorgaans op deze negatieve wijze aan de orde komen, komen ook weer hier op het tapijt. Maar niet één van die kwesties wordt nu eens tot op de bodem uitgediept en tot een oplossing gebracht met het Woord van God. De schrijver heeft al de antwoorden klaar, maar het zijn allemaal de antwoorden uit de traditie, uit de „parade der mannen broeders” en die antwoorden doen het vandaag niet meer bij de jeugd (en niet bij ouderen!). TENZIJ — ik spreek uit ervaring — TENZIJ men aan de jonge leden der gemeente kan zeggen: zo zegt de Bijbel.

Dan luisteren ze.

Men houdt ze niet meer uit de „bioskoop” door te zeggen: „daar gaat een Gereformerd mens niet naar toe”, maar ze luisteren als vinken als je ze duidelijk een film bespreekt in het licht der Schrift. Je redt het niet met de be-

tuiging dat Jan Wolkers „vies” is, ze luisteren wel als je een boek van hem of van een ander blijkt dóór te hebben en vanuit de Schrift crietiek oefent.

Een enkel voorbeeld: op blz. 103 (in het derde hoofdstuk dat prachtig van opzet is!) schrijft de heer Meijer: „Vreest u niet de brandend ernstige vraag van de jeugd, die zegt: „zouden de grote mensen het nooit geloofd hebben? En wat geloven de grote mensen dan nog wel, als ze de hele Christelijke ethiek in een bepaalde sector overboord gooien met de mooi-schijnende leus „het zijn maar mensencmfwypshrdlucmfwypm „het zijn maar mensen-geboden”?!“

Wat is dat: „de hele Christelijke ethiek”? Is dat wat de ouden geleerd hebben? Wttewrongel, Amesius, W. Geesink? Zijn het de in gereformeerde kring overgeleverde zeden en gewoonten, die overigens verschillen van tijd tot tijd en van plaats tot plaats? Is breken op een of ander punt met deze christelijke ethiek ook breken met het Woord van God? Of kan het zijn dat leringen en inzettingen der ouden soms over boord moeten OMDAT ze soms als menseninzettingen wijken moeten voor het gebod Gods. De belijdenis der kerk zegt het laatste. Zie de catechismus zondag 33, antwoord 91. En wat méér is: We hebben een Heiland, die het zo geleerd heeft en leert.

Een tweede voorbeeld. De schrijver komt op blz. 45 te spreken over „de tussentoestand”, antwoord 57 van de catechismus, het „dat mijn ziel van stonde aan na dit leven, tot Christus haar hoofd zal worden opgenomen.” En dan doet hij dat als volgt:

„Het is niet te meten hoeveel troost dit belijdenisstuk aan de voorgaande geslachten door de eeuwen heeft gebracht. Het is niet te schatten hoeveel troost over dit levend geloofsstuk zijn gehouden en hoeveel er over is geschreven — ook in brieven van rouwbeklag, en hoeveel er over is gesproken in sterfhuizen en bij begrafenissen. Dit belijden lag verankerd in de catechismus. De catechismus putte haar wijsheid uit het Woord van God. Dit belijden was een belijdenis van de kerk, gehandhaafd tegen welke aanval ook vierhonderd jaar jang. Dus zeer bewust gehandhaafd”.

De schrijver heeft gelijk.

De leer van een verlorene ziel in de hemel is oud. Veel ouder dan de catechismus.

Maar al zegt dat veel, het zegt niet alles. De vraag is of het Woord Gods dat leert.

Want ons christelijk geloof is niet verankerd in de oudheid, noch in de belijdenis, maar ons geloof is geworteld en gegrond in Gods beloften. Die geloven we (Heid. cat. zondag 7, antw. 22). En zelfs de belijdenis der kerk is niet de vaste grond van ons geloof, doch de Schrift en wat zij belooft geloven en belijden we.

Als de heer Meijer nu eens met de Schrift onderwezen had dat antwoord 57 schriftmatig is, dan had hij geholpen „zoveel waarachtig gelovigen” die „na enige tijd van aarzeling het afwijzen van dit belijdenisstuk met hand en tand verdedigen — ja, verdedigen of hun ziel en zaligheid er van afhing.” blz. 45.

Typend is dat de auteur, op deze zaak terugkomende — blz. 94 v.v. — schrijft: „Het gaat erom of we nog op Gods Woord en op de belijdenisschriften van de kerk aan kunnen en of we ermee voort kunnen.” Hier wil ik duidelijk zeggen: Het gaat erom of we nog op Gods Woord aan kunnen. Ik geloof dat de zoon van God bij zijn menswording ontvangen is van de Heilige Geest en geboren is uit de maagd Maria. Niet OMDAT dat staat in zondag 14, ook niet omdat dat staat in artikel 18 van de nederlandse geloofsbelijdenis, zelfs niet omdat het staat in de apostolische geloofsbelijdenis en in de belijdenis van Nicea, maar ik geloof dat OMDAT de Heilige Geest dat leert in Mattheus 1 en Lukas 1 en in andere Schriftplaatsen en DAAROM belijd ik dat met de kerk der eeuwen. En als iemand daaraan tornt dan schrik ik niet omdat hij de belijdenis aantast, maar omdat hij Gods Woord weerspreekt.

Nogeens komt de schrijver er op terug.

Hij citeert grafschriften uit de tijd van een pestepidemie in de reformatietijd „Angéle, Coelia, Felicio, de een achttien jaar, de andere zeventien jaar, de derde zestien jaar, gingen naar God in de grote pestepidemie van deze stad, in de zelfde maand augustus van dit verschrikkelijke jaar. En de vader, Coelius Secundus Curio en de moeder Marguerita Isacia, Italianen, brachten bijeen wat sterfelijk was van hun drie kinderen, die hun zo kostbaar waren, zo lief en

zo dierbaar, in de hoop van de gelukzalige opstanding.”

De schrijver, die dit ontleent aan Doumergue, knoopt daaraan vast.

„Dat was in het jaar 1554, één jaar voor de afstand van Keizer Karel V. Deze italiaanse gereformeerden kregen wel een groot verdriet te dragen. Maar ze hadden gelukkig geen moeite met het probleem van „de tussentoestand”... blz. 121.

Ziezo, „die zit”.

Maar gaan we zó met elkaar om?

Dat is de methode van deze auteur. Alles overhoop halen: kwesties, boeken, van Carry van Bruggen tot Huizenga en dr. Sietsma, maar niets grondig behandelen. De Bijbel komt niet of nauwelijks aan bod.

Het is symptomatisch voor ons vrijgemaakten.

Helaas.

Er ware meer te noemen.

Schrijvend over Dordrecht en de remonstrantse twisten schrijft hij dat deze, in alle landen, die Gereformeerd wilden leven, met angstvallige nauwkeurigheid en bange zorg werd gevolgd — niet het minst door koning Jacobus I van Engeland.....

De schrijver verzuimt te vermelden wat Jacobus I belang inboezemde? Was het de rechte leer van Gods Woord? Of de politiek? Er was in heel de anglicaanse kerk nauwelijks één.. bisschop te vinden, die het contraremonstrantse gevoelen was toegedaan en geschikt was om naar Dordt te worden gezonden. En die kerk waarvan Jacobus I „het hoofd” was heeft de dordtse leerregels nooit overgenomen.

En heeft de heer Meijer er wel eens op gelet welk nederig plaatsje de vertegenwoordiger van een echt gereformeerde kerk, een dominee, aan de voeten van die anglicaanse bisschop kreeg?

Hij neemt het op voor de toorn van Bogerman tegen de remonstranten, die door deze uit de synode werden weggejaagd: „Dimittimini, ite, ite” „Ze hadden het er terdege naar gemaakt”. Maar de goed Gereformeerde Trigland was er na jaren nog confuus van!

De schrijver is ook hier afgegaan op tweederangs bronnen. Hij leze eens het boekje van ds. K. Doornbos.

De schrijver heeft een kans gemist.

Hij heeft niemand geholpen.

Ook onze kinderen niet, die mórgen moeten leven.

Jammer!

G. Visee

TWAALFDE VERANTWOORDING BIJBELS BROEDER VAN DEN BERG

Deze keer is de lijst van giften niet zo lang. Misschien vanwege de vakantie?

J.A.H. te L. (451403606) f 50,—; W.G.R.v.H. te V. (1093165) f 10,—; C.Chr.B. te U. (456141715) f 25,—. Totaal f 85,—.

Hartelijk dank!

We eindigden vorige keer met het bedrag van f 6.574,88. Daar komt dus bij f 85,—. Totaal f 6.659,88.

Giften voor dit doel kunnen overgemaakt op giro 59480 van Amro Bank te Schoonhoven t.g.v. H. Amelink met als bijschrift „Bijbels voor br. v. d. Berg”. A.

KERKNIEUWS

Bedankt: voor Schildwolde: ds. J. M. Goedhart te Drachten; voor Buitenpost: ds. D. Noort te Tiel-Zaltbommel.

Ds. J. R. Wiskerke. Ds. J. R. Wiskerke, predikant te Middelburg, is op 26 juli jl. plotseling overleden. Hij werd geboren in 1923 te Ginniken-en-Bavel (N.-Br.) en diende de kerken te Schouwerzijl (1953-1956), Heemse (1957-1961) en Middelburg (1961-1968).

Enige tijd geleden werd ds. Wiskerke getroffen door een hartaanval. Hoewel het herstel voorspoedig verliep, herhaalde zich op vrijdag 26 juli de aanval, toen hij zich op de bromfiets bij Tilburg bevond. In het ziekenhuis te Tilburg constateerden de artsen, dat ds. Wiskerke reeds aanstonds was overleden.

Op woensdag 31 juli vond onder grote belangstelling de begrafenis plaats. De daaraan voorafgaande samenkomst stond onder leiding van ds. C. Trimp van Groningen.

Ds. S. Braaksma. Ds. S. Braaksma, door de kerk van Assen als zending uitgezonden naar Brazilië, is op dinsdag 9 juli in de kolo-

Redactieleden:

Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
J. G. VAN OORD, Dr. P. G. SMELIK,
Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg,
Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementprijs

f 15,— per jaar (bij vooruitbetaling)

Zeist. Giro 233117.

Advertentieprijs 20 ct. per mm

Familieberichten 15 ct. per mm

nie Monte Alegre aangekomen. Op zondag 14 juli bediende hij daar de doop aan 23 kinderen. Het ligt in bedoeling dat hij en zijn gezin medio augustus naar Campinas vertrekken, om zich daar in de Portugese taal te bekwamen.

Kand. J. Urban. De classis Leeuwarden heeft kand. R. T. Urban, beroepen predikant van de kerken te Ferwerd en Hallum, peremptoir geëxamineerd en met algemene stemmen toegelaten tot de bediening des Woords en der sacramenten.

Nieuwe „P.S. Noord-Holland”. De door Amstelveen (scriba M. Douma) bijeengeroepen „classis Amsterdam” heeft besloten tegen 26 oktober a.s. een „P.S. Noord-Holland” te doen samenroepen. Behalve de ingekomen stukken zullen daar steun aan hulpbehoevende studenten en benoeming van deputaten aan de orde komen.

Ds. J. Keizer. De classis Middelburg heeft er bij ds. J. Keizer en de kerkeraad van Brouwershaven op aangedrongen zich alsnog ernstig te bezinnen over hun houding t.a.v. het classicaal vermaan over de ondertekening van de „Open Brief” door ds. J. Keizer.

Na kennisneming van een rapport van de door de classis ingestelde commissie sprak de classis uit hierover zeer teleurgesteld te zijn. Ds. Keizer noch de kerkeraad van Brouwershaven hadden de commissie willen ontvangen. Ter classis verklaarde ds. Keizer zijn handtekening onder de „Open Brief” niet te zullen terugnemen. De kerkeraad van Brouwershaven verklaarde geen aanleiding te zien zijn predikant dit te vragen. Zij voegden daaraan toe, dat dit hun laatste woord was in deze zaak.

De genoemde commissie zal thans de classis adviseren over wat haar te doen staat, wanneer ds. Keizer en zijn kerkeraad in hun houding volharden.

HERINNERING BETALING ABONNEMENTSGELD

Degenen die een herinneringskaart ontvingen tot betaling en hieraan nog niet hebben voldaan, verzoeken we dit ten spoedigste te willen doen omdat binnenkort de kwitanties uitgaan, verhoogd met 85 cent incassokosten. Giro 23 31 17 t.n.v. Drukkerij Steenberg, Zeist, met bijvermelding „Opbouw”.

De administratie

ISRAËL HET UITVERKOREN VOLK EN ZIJN ZEVENTIG WEKEN VAN DAN. 9:24.

Zijn betekenis in de Raad Gods
door H. W. den Haring.

Jeruzalem, de Koningsstad, na 1900 jaar eindelijk weer in Joodse handen. Wat zal er nu gaan gebeuren in het Midden-Oosten?

Lees wat Gods Woord hierover zegt!

Toezending direkt na ontvangst van slechts f 1,50 op giro 346974 t.n.v. Comité tot verbreiding van de Waarheid der Schriften, Rotterdam, Adm. Raephorststraat 20b.